

Tények a környezetvédelmet szolgáló piaci eszközökről: a szennyező anyagok kibocsátásának csökkentése munkahelyteremtés és növekedés egyben

Egy határozott, időben megtett cselekvés az éghajlatváltozás ellen lényegesen többet ér, mint amennyibe kerül. A Stern Jelentés előrejelzése szerint a világ GDP-je 5-20 százalékkal csökkenhet, ha nem lépünk a klímaváltozás mérséklése érdekében.¹ A környezetvédelmi céllal használt piaci eszközök megbízhatóak, hatásosan és hatékonyan működnek. Rugalmasságuk révén – ami befolyásolja az árat, abszolút mennyiséget határoz meg vagy a kibocsátás egységére jutó mennyiséget – nagy mértékben csökkentik a kibocsátási célok elérésének költségét. Ezen eszközök alkalmazása olyan további hasznokkal jár, mint például a GDP növekedése, a munkanélküliség csökkenése, az innováció ösztönzése, és biztosítja az alacsony szénkibocsátású gazdaságra való legolcsóbb átállást.

A piaci eszközök használata képes kiegyenlíteni a költségvetési hiányokat, mialatt ösztönzi az alacsony szénkibocsátású gazdaságra való áttérést.

Az Európai Zöld Költségvetés Projekt kutatásából kitűnik, hogy a Németországban és az Európai Unióban általában a pénzügyi válság során használt ösztönző csomagok nem bizonyultak hatásosnak a fenntartható fejlődés és az alacsony szénkibocsátású gazdaságra való áttérés ösztönzése szempontjából. **A környezetvédelem piaci eszközei viszont képesek a fenntarthatóság igényét is kielégíteni és jelentős csökkenést elérni a szennyezés kibocsátásában, mialatt kiegyenlítik a költségvetési hiányokat, előmozdítják az innovációt, és munkahelyeket teremtenek az újonnan megjelenő széntakarékos iparágakban. Ez az úgynevezett Zöld New Deal megközelítés már széles körben elterjedt a vezető közgazdászok körében és alapja az ENSZ Környezetvédelmi Programja (UNEP) Zöld Gazdaság Kezdeményezésének² és a Zöld New Deal Csoport³ munkájának is.**

A kutatások bebizonyították, hogy az piaci eszközök hatásai egyaránt kedvezőek a gazdasági növekedés, a versenyképesség és a foglalkoztatottság szempontjából.

- A PetrE projekt⁴ (termelékenység, környezetvédelmi adóreform és a fenntartható fejlődés az EU27 országaiban) a széndioxid-kibocsátás egy meghatározott csökkentéséhez szükséges adó mértékét vizsgálta. **A modellezés azt mutatta, hogy magas széndioxid-ár szükséges ahhoz, hogy az EU csökkentési célja elérhető legyen, azonban ennek gazdaságilag kedvező hatása lenne: a GDP-t 0,2-0,8 százalékkal növelné, GDP-hez viszonyítva az adóbevételek 1,8-6,2 százalékát adná és a foglalkoztatottságot 1,1 -2,7 százalékkal emelné.**
- A Brit Zöld Költségvetési Bizottság is úgy találta, hogy a zöld adók széleskörű bevezetése lehetővé teszi az üvegházhatású gázok 2020-ra tervezett kibocsátás-csökkenésének elérését. Az így keletkező olcsóbb munkaerő hatására 2020-ra 455 000 új állás keletkezne, és mindez a gazdasági növekedést alig

1 The Stern Review (2006): http://www.hm-treasury.gov.uk/sternreview_index.htm

2 Ld. <http://www.unep.org/documents.multilingual/default.asp?documentid=548&articleid=5957&l=en>

3 Ld. <http://www.greennewdealgroup.org/>.

4 Ld. <http://www.petre.org.uk/>

érintené.⁵

- A COMETR projekt⁶ (a környezetvédelmi adóreform hatása a versenyképességre) a környezetvédelmi adózásnak a versenyképességre és növekedésre gyakorolt hatását vizsgálta. Azokban az országokban, ahol bevezették ezt az adóreformot, a széndioxid-kibocsátás átlagosan 3-4 százalékkal csökkent. A vizsgált hét országból ötben a GDP 0,5 százalékos növekedése tisztán a környezetvédelmi adóreformnak volt köszönhető. Az energiaadó ösztönözte az energiatakarékosságot, új termékek kifejlesztését és olyan innovációs folyamatokat indított el, ami előmozdította a versenyképességet.⁷
- A GRACE projekt⁸ (általános költség kutatása és költségbecslés) rámutatott, hogy jelentős javulás érhető el a társadalmi jólét szempontjából Európa legtöbb államában a közlekedés külső költségeinek érvényesítésével az árakban, amennyiben az így keletkező többlet adóbevételeket az élők munkáinak terheinek csökkentésére használják fel.
- „Az éghajlatváltozás és foglalkoztatás – Az éghajlatváltozás és a széndioxid-kibocsátás csökkentésére irányuló intézkedések hatása az EU-25-öknél 2030-ig” című, az Európai Szakszervezeti Szövetség (ETUC), a spanyol Munka, Környezet és Egészség Szakszervezeti Intézet (ISTAS), a Társadalmi Fejlesztési Ügynökség (SDA), a Syndex és a Wuppertal Intézet által közösen végzett kutatás⁹ megállapította, hogy a piaci eszközök alkalmazásával a klímaváltozás elleni küzdelemben több állás fog létrejönni az energiahatékony tevékenységekben, mint amennyi elvész az energiaigényes ágazatokban.

A piaci eszközök a környezetvédelemben világszerte bebizonyították előnyüket

- Az **Európai Unió** határozottan támogatja a piaci eszközök használatát környezetvédelemben a közösség és a tagországok szintjén is. Ennek világos példája az EU emisszió-kereskedelmi rendszere és az energiaadóról szóló irányelve. **Többek között a piaci eszközök minél gyakoribb használatát támogatja az Európai Unió 6. Környezetvédelmi Akcióprogramja (6EAP) és az EU Fenntartható Fejlődés Stratégiája is.**
- **Svédországban a széndioxid megadóztatásának köszönhetően a széndioxid-kibocsátás 1990 és 2007 között 9 százalékkal csökkent, mialatt 48 százalékos gazdasági növekedést értek el, bebizonyítva ezzel azt, hogy a szennyező anyagok kibocsátásának csökkentése mellett is elérhető jelentős gazdasági növekedés.** Ha a széndioxid-kibocsátás adóterhe az 1999-es szinten maradt volna, mára a kibocsátás 20 százalékkal lenne nagyobb.
- **Németországban a környezetvédelmi adóreform – az energiaadó bevezetése, többek között a villamos energiára és a közlekedési célú üzemanyagokra – 2 százalékos csökkenést eredményezett 1999 és 2003 között a teljes széndioxid-kibocsátásban, mialatt 250 000 új munkahely keletkezett a megújuló energiával és az energiahatékonyssággal foglalkozó iparágakban.** A közlekedés üzemanyag-fogyasztása 17 százalékkal esett vissza 2008 végére az 1999-es szinthez képest, és a tömegközlekedést használók száma évenként 3-5 százalékkal nőtt 1999 és 2008 között.¹⁰
- Az **Egyesült Királyságban** az éghajlatváltozási adó kiemelkedő kibocsátás-csökkenést eredményezett az iparban. A második szakaszban, 2004-ben a széndioxid-kibocsátás 14,4 millió tonnával csökkent, és ezáltal az összes ágazat fele elérte a csökkentési céltervet.

---

⁵ The Case for Green Fiscal Reform, http://www.greenfiscalcommission.org.uk/images/uploads/GFC_FinalReport.pdf

⁶ Ld. <http://www2.dmu.dk/cometr/>

⁷ Ez a kedvező hatás az ún. Porter-hatás.

⁸ Ld. <http://www.grace-eu.org/>

⁹ Ld. <http://www.tradeunionpress.eu/Web/EN/Activities/Environment/Studyclimatechange/rapport.pdf>

¹⁰ A részletek itt találhatóak: <http://www.foes.de/themen/oekologische-steuerreform/>.

- **Dániában** a kénszennyezés megadóztatása 84 százalékos csökkenést eredményezett a kénkibocsátásban 1995 és 2004 között. Jelenleg Dániában a legalacsonyabb az egységnyi GDP-re jutó kéndioxid-kibocsátás az OECD-országokban.
- **Nemzetközi szervezetek, mint az ENSZ Éghajlatváltozási Titkársága, az ENSZ Környezetvédelmi Programja (UNEP), az ENSZ Fejlesztési Programja (UNDP), a Nemzetközi Valutaalap (IMF) és a Világbank, a Világkereskedelmi Szervezet, a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD), valamint közleményeiben a G7 és a G20 mind támogatja a piaci eszközök alkalmazását az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése érdekében.**
- **Több mint 40 ország, köztük Brazília, Kanada, Ausztrália, Ciprus, Izrael, Portugália, a Koreai Köztársaság, Szingapúr, Dél-Afrika, Svájc és az USA néhány állama is bevezette a megújuló forrásból származó áram termelésének ártámogatását.**
- Az **USA** különböző államaiban és **Kanadában** is piaci eszközök működnek beleértve az energiaadót és az üvegházhatású gázok kibocsátási jogával való kereskedelmet.
- Az **Egyesült Államokban** az ózont lebontó vegyszerek termelését és felhasználását ezek megadóztatásával szabályozzák. A freon vegyületek (CFC) esetében 1989-ben vezettek be adót vámmal együtt, amivel biztosítani lehetett azt is, hogy az importőr ne tudja kihasználni a belföldi adóztatásból származó előnyét. A CFC fogyasztása (CFC-11 egyenértékben kifejezve) az 1989. évi 318 000 tonnáról 1990-ben 200 000 tonnára esett vissza az adó hatására. Az adóbevételekből az első 5 évben 2,9 milliárd dollár gyűlt össze, és az adó bevezetése más intézkedésekkel együtt a CFC gázok használatának jelentős csökkenését eredményezte.
- **Dél-Amerikában** széles körben alkalmazzák a környezetvédelemben a piaci eszközöket az energiafelhasználás, a hulladéktermelés és a vízhasználat esetében, továbbá a megújuló forrásból származó villamos energia támogatásával és a környezeti szolgáltatások használatára kivetett díjjal.
- **Ázsiában a zöld növekedés volt a központi témája az ENSZ Ázsiai és Csendes-óceáni Gazdasági és Szociális Bizottságának.**
- **Japán** megadóztatja a közlekedési üzemanyagot, beleértve a kerozint, a szén és az áram használatát. A „legeredményesebb vállalat” program széleskörű hatékonyságjavulást eredményezett több mint 20 termék kategóriában. A javulás mértéke majdnem minden kategóriában jelentősen túlszárnyalta az előzetes elvárásokat.
- **Kínában** a piaci eszközöket a környezetvédelemben már széles körben alkalmazzák, különösen a természeti erőforrások, az üzemanyag és a közlekedés fogyasztásának megadóztatására. Környezetszennyezési, vízhasználati, és széndioxid-kibocsátási adó bevezetése szerepel a 2011-es 5 éves tervben.
- Energiahasználati adókat és díjakat vezettek be, vagy bevezetésük folyamatban van **Sri Lankán, Thaiföldön, Vietnámban és Indonéziában.**
- **Sok afrikai országnak is kedvező tapasztalatai vannak a piaci eszközök alkalmazásával kapcsolatban. A Dél-Afrikai Köztársaság** például megadóztatja a közlekedési üzemanyagot, (beleértve a légi közlekedést is), az energiahasználatot, a vízfogyasztást és a szennyvíz keletkezését. **Kenya és Tanzánia** fogyasztási adót rótt ki a kőolaj-termékekre és a műanyag szatyrokra. **Ugandában** a halászat megadóztatása révén lehetőség nyílt fenntartható halászati gyakorlat kialakítására.

A Levegő Munkacsoport megbízásából angolból fordította: Lencsés Adrienn, 2009. november